

La gran aportació de Helle amb aquesta traducció —i amb les seves anteriors versions del *Poema de Gilgamesh* al danès i a l'anglès— és aquest salt tan necessari que l'assiriologia ha de fer per damunt de l'alta muralla on ha estat reclosa durant més d'un segle i trencar les barreres d'una disciplina amb un cert autisme. Helle aconsegueix fer-ho gràcies a la seva formació; d'una banda, els seus estudis d'assiriologia li permeten una aproximació directa als textos originals amb el màxim rigor. D'altra banda, els seus estudis de literatura comparada li procuren una visió panoràmica de la literatura que va molt més enllà del clos assiriològic. Així, s'aconsegueix la quadratura del cercle: d'una banda, fer unes traduccions rigoroses i útils per als assiriòlegs, i, d'altra banda, posar a l'abast de tothom la poesia d'Enheduana en unes traduccions on ressona l'eco i la potència poètica de l'original.

Per acabar, cal fer un últim apunt. Helle discuteix a bastament la qüestió de l'autoria en la literatura sumèria en general i més concretament sobre la condició d'autora que la tradició sumero-babilònica va atribuir a Enheduana. Primer de tot, s'ha de dir que no tenim cap dubte de l'existència històrica d'aquesta princesa de la dinastia d'Akkad (ca. 2300 aC), però també cal ressenyar que s'ha debatut molt l'autoria real d'Enheduana sobre aquests textos. No entrarem aquí en la discussió. Només ens agradaria assenyalar que, fos o no ella l'autora d'aquests poemes, seria una llàstima que l'assiriologia —en una lloable aposta per intentar escatir la veritat històrica— deixés perdre l'oportunitat de poder vantar-se de “tenir” el primer autor de la història. Al cap i a la fi, les nostres biblioteques són plenes de llibres que tenen escrit a les seves portades el nom d'Homer.

LLUIS FELIU

lluisfeliu@ub.edu

**Institut del Pròxim Orient Antic
Universitat de Barcelona**

D.O.I.: 10.1344/Lectora2024.30.20

Filòsofes de la contemporaneïtat

Núria Sara Miras Boronat

Barcelona, Edicions de la Universitat de Barcelona, 2023, 428 pp. ISBN: 978-84-9168-914-0

Un grau universitari de 240 crèdits ECTS requereix una dedicació aproximada de 6000 hores al llarg de 4 anys. Un alumne que cursés aquest grau a la Universitat de Barcelona l'any acadèmic 2016-2017, només hauria dedicat entre 10 i 20 hores a llegir l'obra de dones filòsofes durant els quatre anys —i hauria pogut graduar-se sense cap problema sense llegir-ne cap. A Catalunya, el temari d'Història de la Filosofia de la selectivitat —l'últim contacte amb aquesta disciplina per aquells que no trien continuar estudiant-la

a la universitat— inclou textos de set filòsofs. Tots són homes. *Filòsofes de la Contemporaneïtat*, de Núria Sara Miras Boronat, qüestiona aquest recorregut parcial presentant les contribucions de sis pensadores dels segles XX i XXI que van examinar amb lucidesa el seu temps —que també és el nostre.

Les xifres que obren el paràgraf anterior les presenta Miras Boronat al pròleg del llibre i són fruit de la seva anàlisi de plans docents com a responsable de la Comissió d'Igualtat de la Facultat de Filosofia de la Universitat de Barcelona. Aquest pròleg, on s'exposa la necessitat de dibuixar aquesta “genealogia que no s'escriu” (13) on s'emmarquen les *Filòsofes de la Contemporaneïtat*, marca el to i l'enfocament de la resta del llibre. Contextualitzar la reflexió filosòfica a partir de les experiències viscudes, fent explícit que el pensament és situat, implica comprometre's amb la filosofia feminista com a metodologia més enllà de la introducció d'autores dones als currículums. Cadascun dels sis capítols dedicats a les sis filòsofes escollides per l'autora —Jane Addams, Charlotte Perkins Gilman, Judith Shklar, Angela Davis, Audre Lorde i Vandana Shiva— s'aproxima a les seves aportacions teòriques sempre amb relació a les seves trajectòries personals i la seva praxi política. La construcció d'un cànon alternatiu partint de les afinitats feministes és aquí un exercici tant de contingut com de forma.

El primer capítol està dedicat a Jane Addams (1860-1935), “filòsofa i activista per la pau” (27). Després d'haver editat la primera traducció al català de *Democràcia i ètica social* (Edicions UB, 2022), en aquest capítol Miras Boronat reivindica la rellevància del pensament d'Addams més enllà del seu activisme pacifista i el seu compromís amb les reformes socials, destacant les seves aportacions a la tradició pragmatista. El segon capítol examina la figura d'una coetània de Jane Addams, també pensadora i activista: Charlotte Perkins Gilman (1860-1935), “la sociòloga que imaginava un món millor” (83). Tot i que Perkins Gilman normalment és definida com a escriptora o sociòloga, Miras Boronat la reivindica com a filòsofa, respectant l'ofici que l'autora reclamava per si mateixa (87). S'inclouen, en aquest capítol, tant l'obra assagística com la ficció escrita per Perkins Gilman, ambdues inseparables del seu compromís feminista i socialista. Malgrat les seves diferències, els retrats d'Addams i Perkins Gilman interroguen i eixemplen què vol dir fer filosofia.

La producció teòrica de Judith Shklar (1928-1992) “la politòloga que posa rostre a la injustícia” (141), a qui està dedicat el tercer capítol, s'entén també en relació amb “totes les circumstàncies adverses de la seva època” (147). L'amenaça de la invasió soviètica de Lituània, l'horror de la *xoà* i l'experiència migratòria a l'Amèrica del Nord informen un pensament polític que adopta la perspectiva de les víctimes i institucionalitza la sospita (195), desconfiant de les grans teories polítiques establertes. El quart capítol aborda l'obra d'Angela Davis (1944), “una icona vivent contra l'opressió” (202). Lluny de ser una figura invisibilitzada, Davis és coneguda arreu del món, però sovint la seva vessant militant —feminista, antiracista, comunista— eclipsa la labor filosòfica. Tot i no ser en principi incompatibles, el compromís polític i les aspiracions acadèmiques de Davis han

entrat en conflicte en varies ocasions al llarg de la seva vida, posant en evidència els límits d'una concepció de la filosofia aïllada i desconnectada del seu context social i polític.

Al cinquè capítol Miras Boronat s'aproxima a Audre Lorde (1934-1992), que se solia presentar en públic com a “poeta, guerrera, mare, negra i lesbiana” (267). De la mateixa manera que amb Perkins Gilman, l'obra assagística i la poètica de Lorde es presenten com dos components inseparables del seu compromís polític, on la poesia esdevé una forma de fer filosofia amb altres mitjans. A més a més de qüestionar el gènere des del qual es pot fer filosofia, Lorde posa atenció al potencial polític d'emocions com la ira o l'Eros, sovint descuidades, menystingudes o presentades en oposició al pensament filosòfic. La darrera filòsofa de la contemporaneïtat escollida per l'autora és Vandana Shiva (1962), “la filòsofa de la ciència que vol sembrar la llibertat” (327). Novament, les aportacions filosòfiques de Shiva en relació amb els vincles entre les crisis climàtiques i les estructures de poder patriarcal, capitalistes i colonials estan estretament lligades al seu activisme ecofeminista contra Monsanto i la biopirateria.

Convé, doncs, celebrar la publicació de *Filòsofes de la Contemporaneïtat*. Més enllà de la seva voluntat pedagògica d'oferir textos en català sobre dones filòsofes que enriqueixin els actuals currículums parcials, és una lectura valuosa per a persones amb formació filosòfica que no s'han topat amb cap d'aquestes autores —o almenys no com a filòsofes. A més a més de les seves aportacions teòriques, les diferents relacions entre pensament i praxi política, carrera acadèmica i vida personal, producció filosòfica i creació literària de les sis filòsofes ens deixen entreveure altres formes de fer filosofia.

D.O.I.: 10.1344/Lectora2024.30.21

ALMA GAMPER SAEZ
almagampers@gmail.com
Investigadora Independent

Between Banat: Queer Arab Critique & Transnational Arab Archives

Mejdulene Bernard Shomali

Durham i Londres, Duke University Press, 2023, 224 pp. ISBN: 978-1-4780-1927-5

“Tinc sort de ser cuir (queer)”, diu l'autora als agraïments inicials del llibre. Em sembla important començar un llibre sobre històries —passades, presents i futures— cuir amb aquesta mena de declaració. Estem més acostumades a analitzar l'existència i les vides cuir en relació al patiment, la discriminació i la violència que les envolta, també a la resistència i les diferents lluites que les